

Landsplanredegørelse 2006

Det nye Danmarkskort

– planlægning under nye vilkår

Kapitel 1

Det nye

Danmarkskort

Det nye Danmarkskort

Fra den 1. januar 2007 får de nye og større kommuner en endnu mere central rolle i den fysiske planlægning. Samtidig skal de nye regioner udvikle en ny plantype – den regionale udviklingsplan – som skal sikre en mere strategisk udviklingsplanlægning. Disse ændringer sker som et led i regeringens ønske om at flytte beslutningerne tættere på borgerne og gøre den fysiske planlægning mere enkel.

I dette kapitel vil ændringerne på planlægningsområdet som følge af kommunalreformen blive beskrevet nærmere. Herefter følger en gennemgang af aktuelle udviklingstendenser i landets geografi. Det er vigtige tendenser, som kommunerne skal være opmærksom på i den fremtidige planlægning.

Kommunalreformen giver nye udfordringer

Det nye kommunale Danmarkskort kommer til at bestå af 98 kommuner fordelt på 5 regioner. De nye kommuner vil i gennemsnit bestå af ca. 2,8 gamle kommuner, men der er eksempler på, at helt op til 7 kommuner er lagt sammen, som det er tilfældet i de nye Lolland, Sønderborg og Viborg kommuner. Reduktionen af kommuneantallet er mindst i Region Hovedstaden, hvor kun 8 af regionens 29 kommuner vil være sammenlagt af to eller flere kommuner.

Ca. to tredjedele af den danske befolkning vil med kommunalreformen komme til at bo i en større kommune end før, mens den sidste tredjedel vil opleve, at kommunen har fået flere opgaver uden at blive større.

I de tyndest befolkede områder af landet vil der blive skabt nogle arealmæssigt meget store kommuner. Den nye Ringkøbing-Skjern kommune vil som den største få et areal på 1489 km². Det er knap tre gange større end Thisted, som tidligere var den arealmæssigt største kommune. 12 kommuner, alle i region Hovedstaden, vil være under 30 km² – Ringkøbing-Skjern er 50 gange større.

Sammenlægningerne vil også betyde, at ca. 61 pct. af Danmarks befolkning i fremtiden vil bo i en kommune med over 50.000 indbyggere. Til sammenligning var det kun 36 pct. før sammenlægningerne. Kun 7 kommuner vil i fremtiden have under 20.000 indbyggere – mod 206 før kommunalreformen.

De nye kommuner får således en størrelse, der vil gøre dem godt rustet til at forestå deres nye opgaver inden for den fysiske planlægning.

Kommuneplanlægning

De nye kommuner bliver fremover 'krumtappen' i den fysiske planlægning med kommuneplanen som det centrale dokument. Kommuneplanen fastlægger mål og retningslinier for udviklingen i kommunen inden for de overordnede rammer, der er fastlagt af staten. Planen udarbejdes på baggrund af dialog med borgere, erhvervsvirksomheder, regionsrådet og nabokommuner.

Kommuneplanen skal på baggrund af en samlet vurdering af udviklingen i kommunen indeholde retningslinier for en lang række emner og hensyn i såvel byerne som i det åbne land. Emnerne står i Planlovens § 11a – det såkaldte 'kommuneplankatalog' – og de svarer til de eksisterende emner i kommuneplanerne og emner, der hidtil er blevet varetaget i regionplanerne.

Bedre muligheder for kommunerne

Kommunerne får bedre muligheder for at fastlægge mål for udviklingen i hele kommunen og for at detaljere disse mål i relation til deres administration af tilladelser, dispensationer og godkendelser. Det giver kommunerne en mulighed for at sikre sammenhæng i planlægningen og en hensigtsmæssig balance mellem udviklingen i byerne og fastholdelse af kvalitetene i det åbne land. Regeringen forventer, at kommunerne lever op til deres nye ansvar og viderefører det hidtidige beskyttelsesniveau i det åbne land og fortsat sikrer en klar grænse mellem by og land.

Kommunerne skal 'oversætte' de nationale mål og overordnede interesser til kommunale forhold. Dette skal ske på en sådan måde, at målene svarer til de styrker og særkender, som er fremherskende lokalt og regionalt og samtidig bidrager til at sikre en bæredygtig udvikling. Miljøministeriet har pligt til at gøre indsigelse mod et forslag til kommuneplan, hvis den ikke er i overensstemmelse med overordnede interesser, dvs. regionale, nationale og internationale interesser. Det kan f.eks. være arealudlæg, der ikke overholder bestemmelserne omkring byggeri i kystnærhedszonen. Eller f.eks. hvis en kommune udlægger et areal til en ny vej gennem et område med væsentlige natur- og landskabsinteresser.

Kommuneplanen skal omfatte en periode på 12 år, hvilket bl.a. betyder at rummeligheden i de konkrete arealudlæg ikke må overstige det forventede arealforbrug inden for den tidshorizont. Til hjælp for kommunernes planlægning udsender Miljøministeriet i løbet af 2006 en oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen.

Vigtigt med koordinering mellem kommuner

Varetagelsen af beskyttelseshensynet i det åbne land samt ansvaret for, at den kommunale planlægning er i tråd med de kommende statslige vandplaner og Natura 2000-planer, bliver en betydelig udfordring for kommunerne. Varetagelsen af beskyttelseshensynene er ikke alene betinget af kommunens egne prioriteringer og indsatser. Beskyttelsen af naturen og miljøet – landskabet, grundvandet samt søer og vandløb – forudsætter i langt de fleste tilfælde et tværkommunalt samarbejde. Kommunerne skal derfor indbyrdes drøfte de emner, som har en regional karakter. Det gælder planlægningen i det åbne land, beskyttelsen af natur og miljø, teknisk infrastruktur og turistpolitiske aktiviteter. Det fælles ansvar

for udviklingen over kommunegrænserne indebærer en tæt koordinering kommunerne imellem.

Denne koordination vil bl.a. blive forankret i de kontaktudvalg, som regionsrådet – jf. 'Lov om nedlæggelse af amtskommunerne, HUR og HS' – skal etablere. Kontaktudvalgene har til formål at drøfte og udvikle samarbejdet mellem kommunerne samt mellem regionen og de respektive kommuner.

Grundlaget for kommunernes overtagelse af myndighedsopgaverne inden for en række sektorlove f.eks. natur- og miljølovgivningen er i første omgang de reviderede regionplaner fra 2005. De tillægges retsvirkning, som var de landsplandirektiver. Landsplandirektiverne ophæves, når den respektive kommune har vedtaget en ny kommuneplan, som indeholder retningslinier for såvel byerne som det åbne land og som respekterer de overordnede statslige interesser. I hovedstadsområdet vil et landsplandirektiv, der konkretiserer den ændrede planlovs bestemmelser om byudvikling, rekreative hensyn m.v. fra januar 2007, erstatte dele af Regionplan 2005. Dette landsplandirektiv vil – evt. i revideret form – blive fastholdt også efter kommunerne har vedtaget kommuneplanen efter de nye regler.

Den regionale udviklingsplan

De nye regioner får ansvaret for at udarbejde regionale udviklingsplaner. Den regionale udviklingsplan skal på baggrund af en helhedsvurdering give en overordnet vision for den fremtidige udvikling af regionens byer, landdistrikter og udkantsområder samt for natur og miljø, erhverv, turisme, beskæftigelse, uddannelse og kultur. Den regionale udviklingsplan skal således udtrykke, hvad regionsrådet anser for vigtigt for at fremme regionens vækst og bæredygtige udvikling.

Det er vigtigt, at den regionale udviklingsplan ses i sammenhæng med anden planlægning. Samspelet mellem den regionale planlægning og nabolandenes planlægning har stigende betydning. Både ved den dansk-tyske grænse og i Øresundsregionen er der således etableret formelle organer. I de regioner, hvor det er relevant, skal den regionale udviklingsplan derfor forholde sig til den plan- og udviklingsmæssige sammenhæng, der strækker sig ud over landets grænser.

Planen skal også redegøre for de handlinger, regionsrådet vil foretage for at realisere visionen. Dette kan bl.a. være at stille forslag til nye planinitiativer over for staten og kommunerne inden for regionen eller at bruge økonomiske midler med hjemmel i sektorlovgivningen til at realisere de fælles visioner. Den regionale udviklingsplan skal give regionen og kommunerne mulighed for at skabe løsninger, som passer til de særlige forhold, der gør sig gældende på den enkelte egn.

Et fælles projekt

På erhvervsområdet skal den regionale udviklingsplan basere sig på de regionale erhvervsudviklingsstrategier, der udarbejdes af de regionale vækstfora. I lov om erhvervsfremme er det fastlagt, at den regionale erhvervsudviklingsstrategi udgør en del af grundlaget for den regionale udviklingsplan.

De regionale vækstfora skal endvidere udvikle og prioritere initiativer til at forbedre de lokale vækstvilkår blandt andet ved at indstille til regionen om anvendelsen af de midler, regionen råder over til erhvervsformål, og til staten om anvendelsen af EU's strukturfondsmidler. Yderområderne skal have høj prioritet i vækstforaenes arbejde, og yderområderne skal have mindst samme andel af EU-midlerne som i dag.

Den regionale udviklingsplan skal ses som et fælles projekt mellem kommunerne, erhvervsliv, regionsrådet og de øvrige aktører i regionen. Kommunerne skal derfor redegøre for, hvordan kommuneplanen forholder sig til den regionale udviklingsplan.

De nye regioner indeholder alle både større byer og vanskeligere stillede yderområder (note 1, se side 104). Det bliver en udfordring for det regionale sammenthold at forholde sig til, hvordan en vækst i dele af regionen kan komme hele regionen til gode. Forskellighederne og den egnsnæssige diversitet spiller her en vigtig rolle. Både byerne og de tyndt befolkede egne er vigtige brikker i det samlede billede af et vækst- og vidensamfund. Det regionale samarbejde har således et samlet medansvar for, at vanskeligere stillede områder inden for regionen fortsat kan opretholde et godt levestandard.

Landsplanlægning

I den nye struktur udarbejdes der fortsat ikke en samlet landsplan i Danmark. I stedet vil det med udmøntningen af kommunalreformen være de enkelte kommuners planer og de regionale udviklingsplaner, der til sammen tegner det store billede af Danmarks fremtid. Det er afgørende, at disse planer afspejler de overordnede interesser, som fremføres i landsplanredegørelsen, i oversigten over de statslige interesser i kommuneplanlægningen og for hovedstadsområdet desuden i det særlige landsplandirektiv for hovedstadsområdets planlægning.

Landsplanredegørelserne er regeringens overordnede politiske udmelding om målene for den fremtidige fysiske og funktionelle udvikling af Danmark og retter sig især til kommunalbestyrelserne og de nye regionsråd. Oversigten over de statslige interesser i kommuneplanlægningen følger bl.a. op på landsplanredegørelsen og er herudover en beskrivelse af de eksisterende statslige beslutninger, som planmyndighederne er forpligtet til at tage hensyn til i deres planlægning.

Som følge af den ændrede opgavefordeling på planområdet vil staten fremover indtage en mere aktiv rolle for at varetage de overordnede interesser og planhensyn og sikre kvalitet i planlægningen.

Landsplanredegørelsen vil derfor lægge vægt på den overordnede og strategiske del af planlægningen på nationalt, regionalt og kommunalt niveau. Landsplanredegørelsens funktion er at give kommuner og regionsråd viden om aktuelle og overordnede udviklingstendenser, som er vigtige forudsætninger for deres planlægning. Desuden angiver den de initiativer og policyudmeldinger, som de aktuelle udviklingstendenser giver anledning til, og som regeringen finder vigtige i den fremtidige udvikling af landet.

Øget brug af landsplandirektiver

Som følge af statens overtagelse af ansvaret for planlægningen for større tekniske anlæg af national og regional betydning forventes en øget anvendelse af landsplandirektiver. Dette kan f.eks. være ved placering af større affaldshåndteringsanlæg, større infrastrukturanlæg, store vindmøller eller lignende. Dette vil ske efter indspil til planlægningen fra kommunerne og regionerne.

Derudover er det Miljøministeriets hensigt at bruge landsplandirektiver mere smidigt og offensivt i fremtiden. Landsplandirektiver kan således også tænkes brugt i forbindelse med et tværkommunalt og nationalt ønske om at fastlægge konkrete planlægningsprincipper, eksempelvis for at fremme en sammenhæng mellem lokaliserings af byudvikling og infrastruktur eller for at sikre overordnede interesser. Det kan f.eks. være i forbindelse med bevaring og/eller reetablering af større sammenhængende landskabstræk og grønne kiler i vækstområder. Forudsætningen for at anvende landsplandirektiver i disse tilfælde vil være en forudgående dialog med de involverede parter. Landsplandirektivet kan således fungere som det endeligt bindende 'konsensuspapir'.

Landsplandirektiver skal ikke nødvendigvis fastlægge detaljerede retningslinier, men kan overlade et betydeligt råderum til kommunerne for at omsætte principperne og strukturen fra et landsplandirektiv til konkrete retningslinjer i kommuneplanlægningen.

I hovedstadsområdet har staten pligt til allerede i 2006 (med virkning fra 1. januar 2007) at udarbejde et landsplandirektiv, der konkretiserer den ændrede planlovs særlige bestemmelser og overordnede principper for byudviklingen og rekreative hensyn m.v.

Dialog mellem kommuner og statslige miljøcentre

Miljøministeriet skal i tæt samarbejde med de øvrige ministerier påse, at kommunernes forslag til kommuneplaner er i overensstemmelse med de overordnede interesser.

På planområdet vil tilsynet med de regionale udviklingsplaner samt kommune- og lokalplaner ske fra miljøcentrene i Århus, Odense og Roskilde. Herudover etableres yderligere fire statslige miljøcentre i henholdsvis Aalborg, Ringkøbing, Ribe og Nykøbing Falster. De får bl.a. opgaver i henhold til Naturbeskyttelsesloven, Miljømålsloven m.v.

Det er vigtigt at sikre, at virksomheder, borgere og kommuner møder en effektiv og ensartet administration uanset hvor i landet, deres sag bliver behandlet. De enkelte miljøcentre bliver ansvarlige for et specifikt geografisk område, så der i de respektive kommuner er klarhed over hvilke miljøcentre, der er statslig samarbejdspartner.

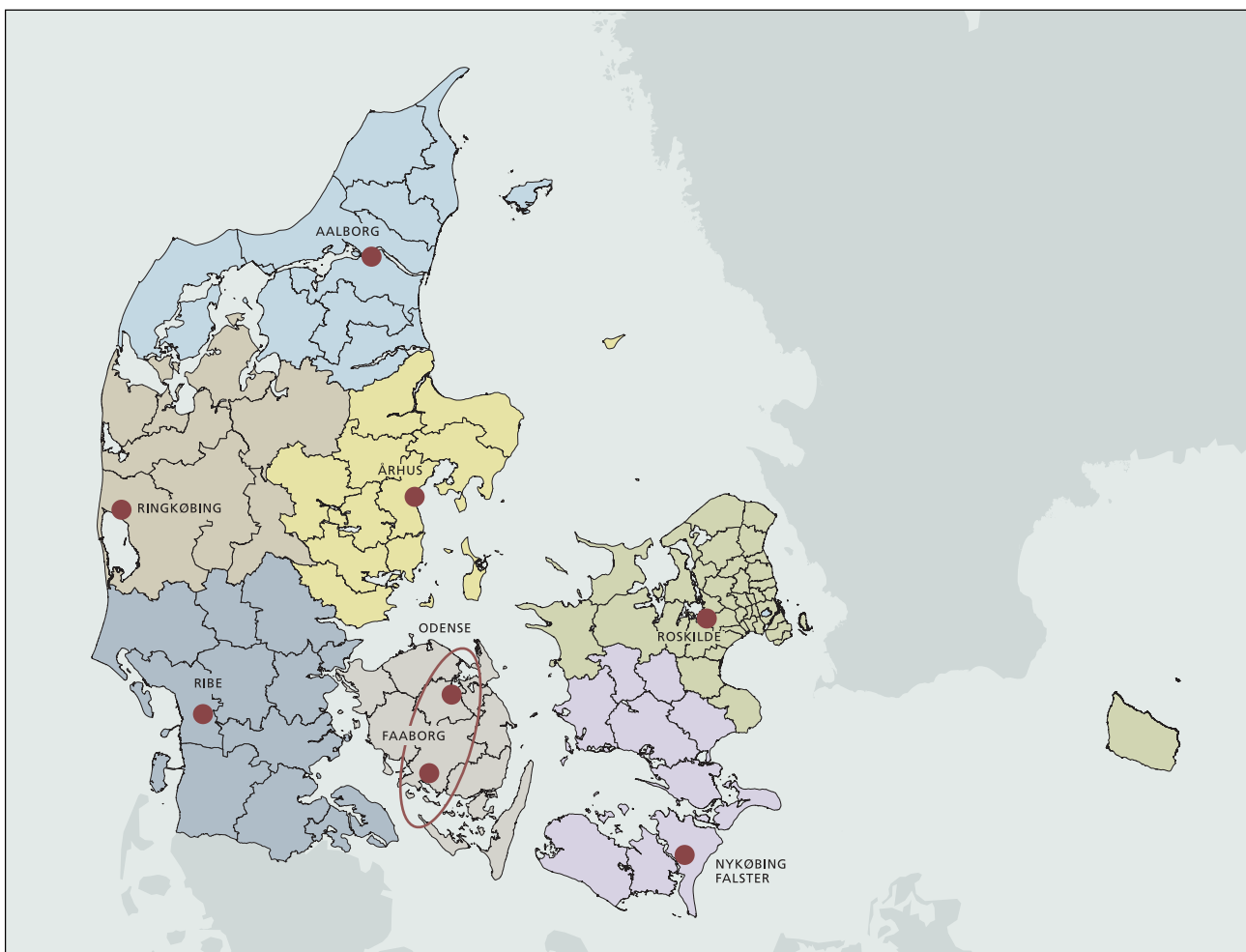
Det er Miljøministeriets intention, at der med kommunalreformen skabes et tæt samarbejde mellem staten og kommunerne om den nationale, regionale og lokale udvikling og planlægning – eksempelvis i forbindelse med vand- og naturplanlægningen. Der vil være tale om et fælles ansvar mellem de to myndighedsniveauer. Kun i tæt samarbejde om såvel overordnede strategier som den administrative tilrettelæggelse kan der opnås den ønskede samlede forbedring i natur- og miljøtilstanden.

Reformen nødvendiggør samtidig en bedre dialog internt i staten mellem de enkelte sektorområder for derigennem at skabe klarhed over de overordnede interesser i planlægningen. Dette skal sikre, at kommunerne får gode muligheder for at foretage en hensigtsmæssig planlægning, der varetager alle overordnede interesser.

Miljøministeriet forventer at en løbende dialog om planlægningen mellem parterne vil kunne begrænse antallet af statslige indsigelser mod kommune- og lokalplaner.

Dialogprojekter har givet erfaringer

Miljøministeriet har tidligere brugt dialogprojekter til at skabe konsensus om et områdes udvikling og planlægning. Som opfølgning på Landsplanredegørelsen fra 2003 og Den Regionale Vækststrategi blev der således etableret et antal dialogprojekter med deltagelse af Miljøministeriet og en række planmyndigheder. Det er bl.a. erfaringer fra disse projekter, som Miljøministeriet ønsker at gøre brug af i det kommende mere dialogprægede samarbejde mellem kommuner og de statslige miljøcentre.

Miljøministeriet har undersøgt hvilke erfaringer med regional ledelse og planlægning, der kan drages fra dialogprojekterne. Undersøgelserne belyser hvilke strategiske valg og forudsætninger, der har betydning for at sikre en succesfuld regional ledelse. Bl.a. er det vigtigt, at udviklingsprocessen designes hensigtsmæssigt, så resultaterne forankres lokalt. Samtidig er gennemsigtighed i beslutningsprocessen og initiativerne en vigtig forudsætning for, at der skabes opbakning og tillid til processen blandt de regionale aktører. Succesfuld regional ledelse afhænger i høj grad af, at der sker en stor formidlingsindsats fra start til slut, så det sikres, at de mange aktører bidrager til formulering og realisering af den samme fælles vision og strategi.

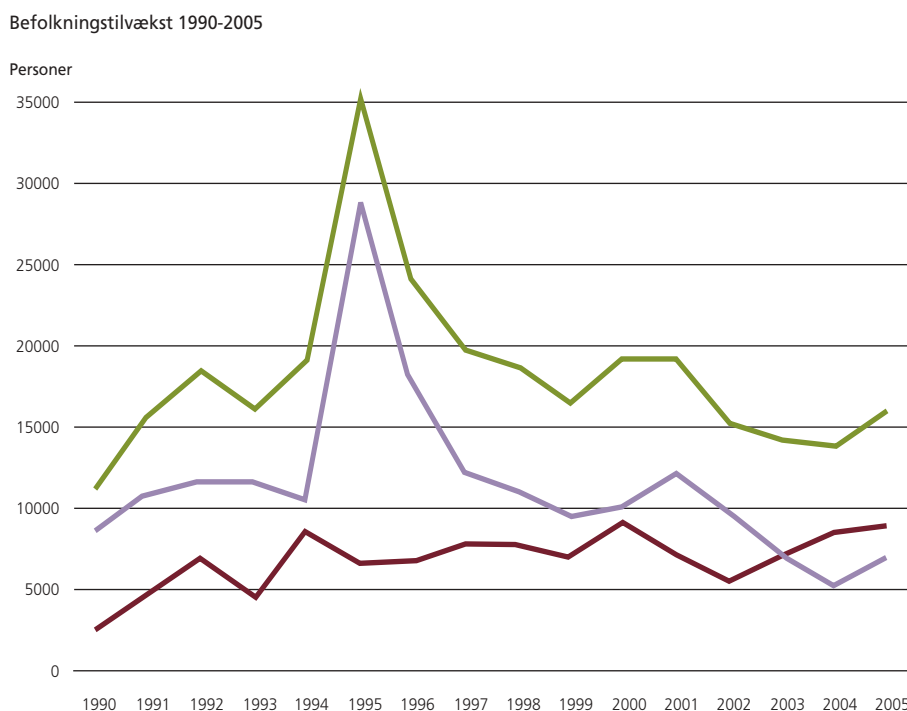
Figur 1.1.: Kort over de syv statslige centres beliggenhed og geografiske afgrænsning.

På planområdet varetager miljøcentret i Århus også opgaver for kommunerne i oplandene til Aalborg og Ringkøbing. Odense-centret varetager tilsvarende opgaver for kommunerne i Ribes opland og miljøcentret i Roskilde for kommunerne i Nykøbing Falsters opland.

Figur 1.2.: Komponenterne i befolkningstilvæksten i Danmark 1990-2005.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

— I alt
— fødselsoverskud
— vandringsbalance

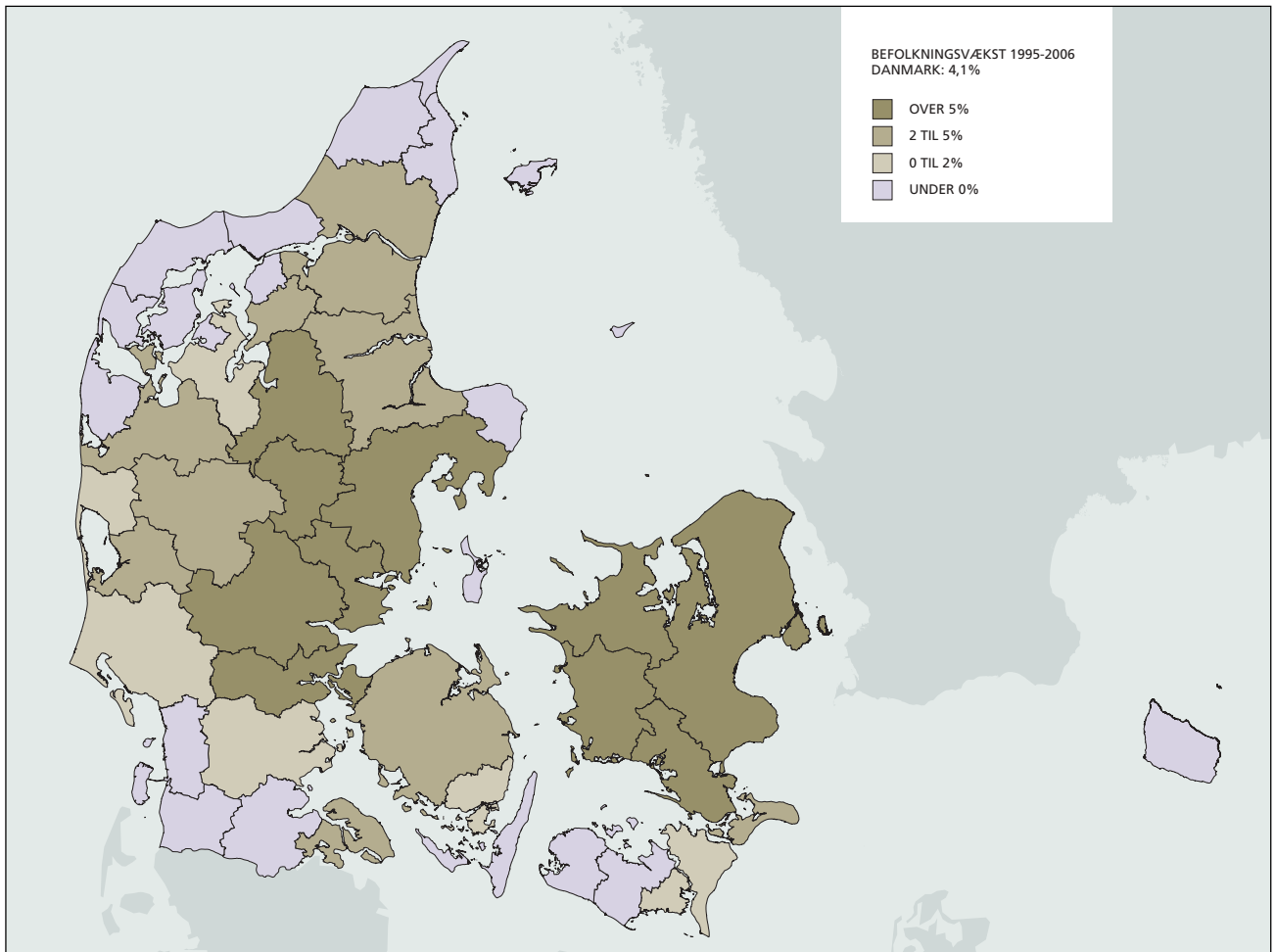
Danmarkskortet under forandring

Behovet for arealudlæg til boliger, institutioner og erhverv afhænger af befolkningstilvæksten og udviklingen i antallet af arbejdspladser. Den faktiske udvikling er samtidig baggrunden for de strategier og visioner, som de regionale udviklingsplaner skal tegne. Udviklingen de forskellige steder i landet former de vilkår, de forskellige egne i landet har. Dermed danner den også baggrunden for de roller, de enkelte dele af landet kan påtage sig i det indbyrdes samarbejde om landets udformning og fremtidige geografi. Derfor vil det følgende afsnit give nogle få hovedtræk af den geografiske befolknings- og erhvervsudvikling i landet de seneste år.

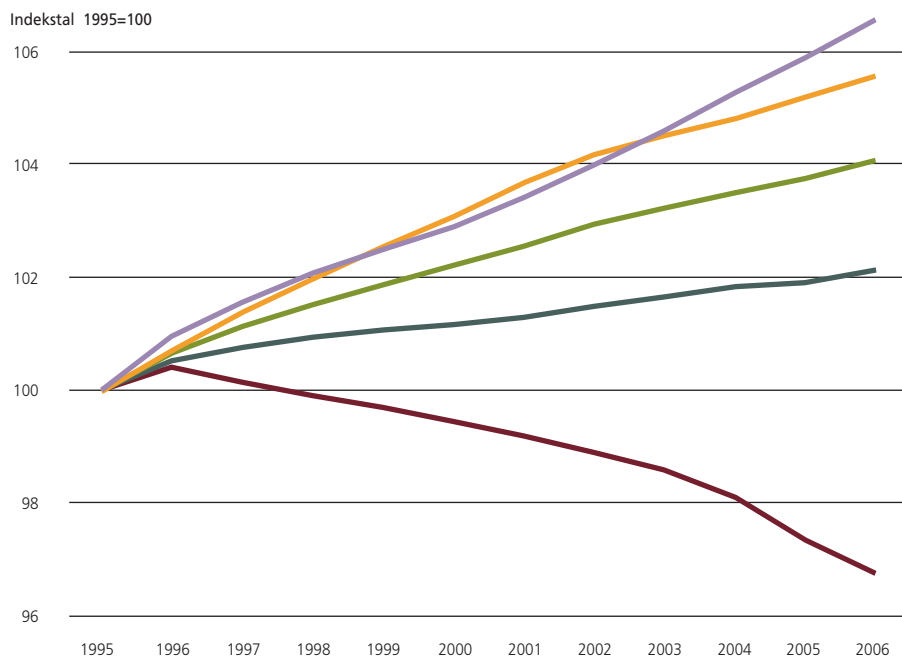
Befolkningsudvikling

Folketallet i Danmark vokser langsomt. I 2006 bor ca. 5.430.000 personer i landet, hvilket var en stigning på godt 100.000 siden år 2000, svarende til 1,8 pct. Stigningen skyldes i nogenlunde lige stor grad fødselsoverskud og nettoindvandring, se figur 1.2. Nettoindvandringen er faldende, mens fødselsoverskuddet de senere år har været nogenlunde uændret fra år til år. Tendenserne i ind- og udvandringen og i de demografiske forhold betyder, at befolkningstallet må forventes at stige ganske jævnt med 5.000-10.000 indbyggere årligt de næste 15-20 år. Det er historisk set en ganske lav og udramatisk vækst.

Der er i landet to større områder, hvor befolkningsvæksten generelt ligger tydeligt over landsgennemsnittet, nemlig Østjylland fra Kolding til Århus (inklusive dele af Midtjylland) og Sjælland, se figur 1.3. Væksten har været kraftigst i områder, hvortil der flyttes fra Storkøbenhavn og Århus, således i f.eks. Silkeborg, Skanderborg og Odder i Jylland og mange steder i Vest- og Sydsjælland. Væksten på Sjælland var meget kraftig i årene omkring år 2000, se figur 1.4, men har de seneste år været tæt på landsgennemsnittet.

Befolkningstilvækst 1995-2006

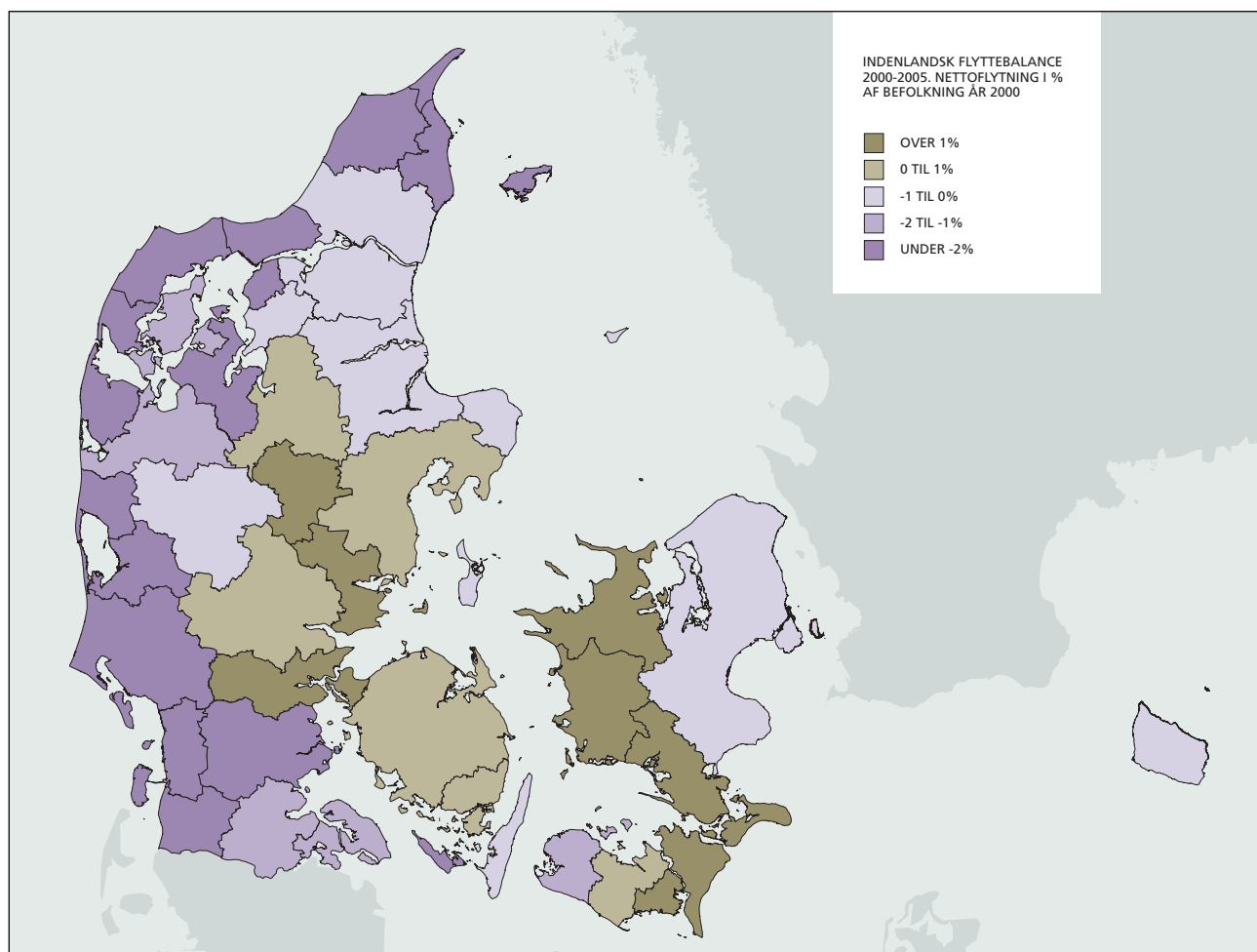
Figur 1.3.: Kort over befolknings-
tilvækst 1995-2006.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.
Note 2, se side 104.

Figur 1.4.: Befolkningstilvækst
1995-2006.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.
Note 3, se side 104.

Figur 1.5.: Kort over indenlandsk flyttebalance 2000-2005.

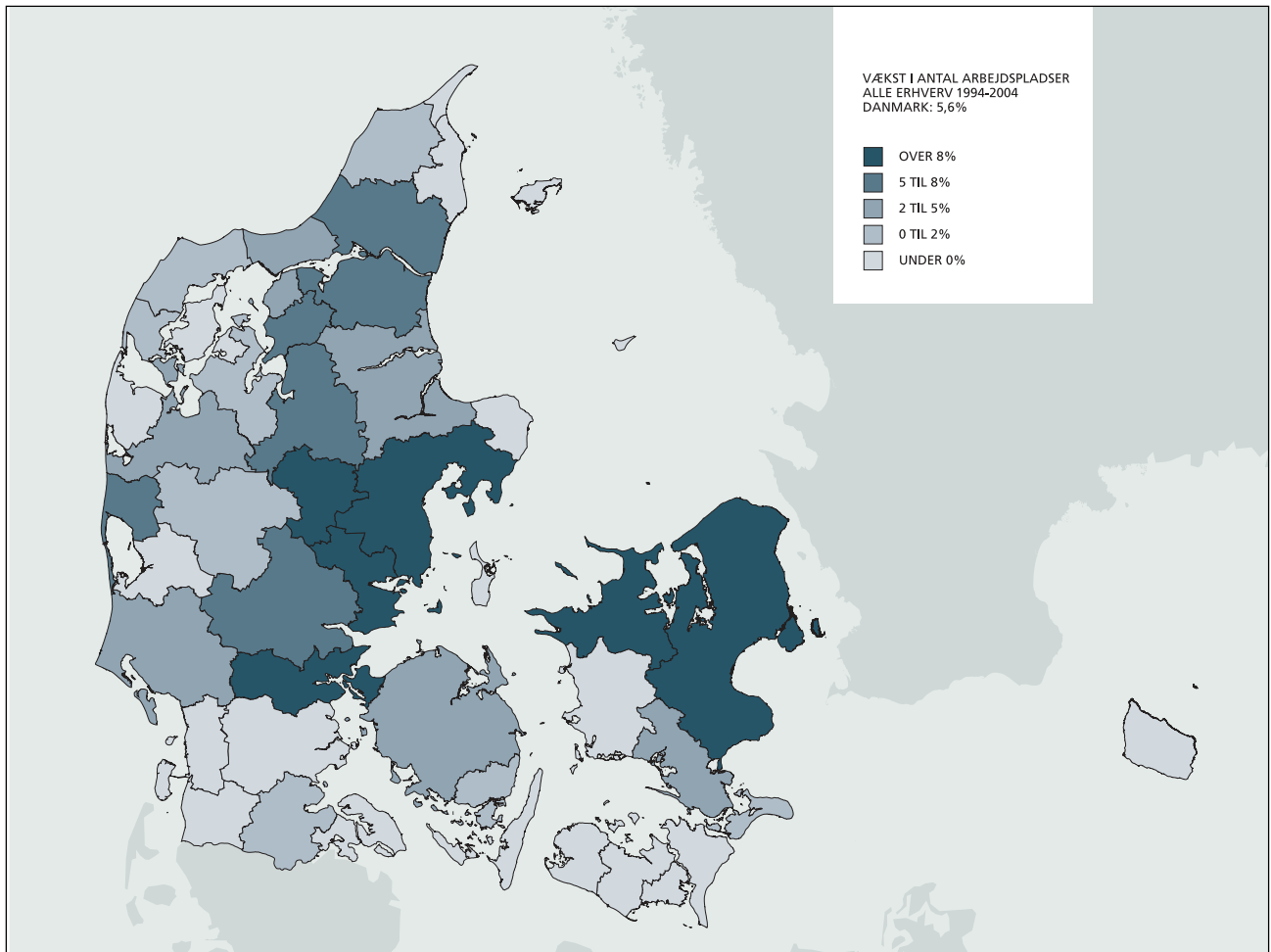
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Note 4, se side 104.

Sjælland uden for Københavnsområdet og Østjylland har et overskud af tilflyttere, mens de øvrige dele af landet med få undtagelser har flest fraflyttere. Navnlig oplandene omkring mellemstore byer som Næstved, Slagelse og Holbæk på Sjælland og Kolding, Horsens og Silkeborg i Østjylland har en betydelig befolkningstilvækst som følge af tilflytning.

Mange yderområder (f.eks. Bornholm, Lolland-Falster, Sønderjylland, Nordvestjylland og Vendsyssel) har en befolkningstilvækst under den gennemsnitlige for hele landet, og tilmed tit negativ. Størst har nedgangen været på mindre øer. Således har Læsø, Samsø, Ærø og Langeland alle haft en befolkningstilbagegang på over 5 pct. de sidste ti år. Det samme gælder Skagen. Yderområdernes befolknings tilbagegang synes de seneste år at være blevet lidt kraftigere og nærmer sig en halv procent årligt for områderne under ét.

De øvrige dele af landet, herunder oplandene omkring Odense, Aalborg, Esbjerg og Randers har en befolkningstilvækst, som er i underkanten af landsgennemsnittet. Esbjerg-regionen har tilmed oplevet et lille fald i folketallet de seneste år.

Ændret geografisk fordeling af arbejdspladser

Der er betydelige geografiske forskelle i væksten i antallet af arbejdspladser. Væksten har de sidste 10 år været betydeligt over landsgennemsnittet i regionerne ved København og i Østjylland, se figur 1.6. Også regionerne Aalborg, Viborg og Ringkøbing har haft en vækst på over 5 pct. i samlet beskæftigelse i tiårsperioden. Omvendt har en række yderområder haft tilbagegang; det gælder således i Vendsyssel, Sønderjylland og på de sydlige øer. Hovedtendensen er, at regionerne omkring de største byer har oplevet en beskæftigelsesmæssig fremgang, mens yderområderne med mindre byer er i tilbagegang, absolut eller relativt. Ringkøbingområdet med sin ekspansive vindmølleindustri er en undtagelse fra dette mønster.

København og Århus er gennem de sidste ti år blevet styrket i såvel den virksomhedsrettede service som i de forskellige private personrettede serviceerhverv; det er de erhverv, som gennemgående har haft den højeste vækst i ti-året. København har også en let stigende andel af beskæftigelsen i medicinalindustrien. Derimod har udviklingen i den øvrige industri i Københavnsregionen gennemgående været negativ.

Figur 1.6.: Kort over vækst i antal job 1994-2004.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Note 5, se side 104.

Også Odense og Aalborg har haft forholdsvis stor fremgang i den virksomhedsrettede service. Aalborg vinder tillige frem i engros- og detailhandelen og Odense-regionen i gartnerierhvervet.

De østjyske regioner omkring Kolding, Vejle, Horsens og i en vis udstrækning Randers har i tiåret udviklet en tydelig specialisering i distributionserhvervene, specielt i engroshandel og transport. Også det ældre særkende inden for jern- og metalindustrien er blevet styrket.

Samtidig har mange af de mellemstore byregioner i Jylland fastholdt eller udbygget deres specialer i industrien (især i jern- og metalindustrien). Det gælder eksempelvis Hjørring, Viborg, Skive, Holstebro, Esbjerg og Sønderborg. Herning har gennemlevet en industriel omstilling med nedgangen i tekstil- og beklædningsindustrien og synes sammen med Viborg at udbygge distributionserhvervene, specielt engroshandelen.

De mellemstore byregioner på øerne er præget af nærheden til København og til Odense for Svendborgs vedkommende. Disse regioner har generelt haft en svag erhvervsudvikling i det forløbne tiår. Dog har medicinalindustriens ekspansion i Kalundborg i kraft af tilpendling sat sit præg på hele Nordvestsjælland.

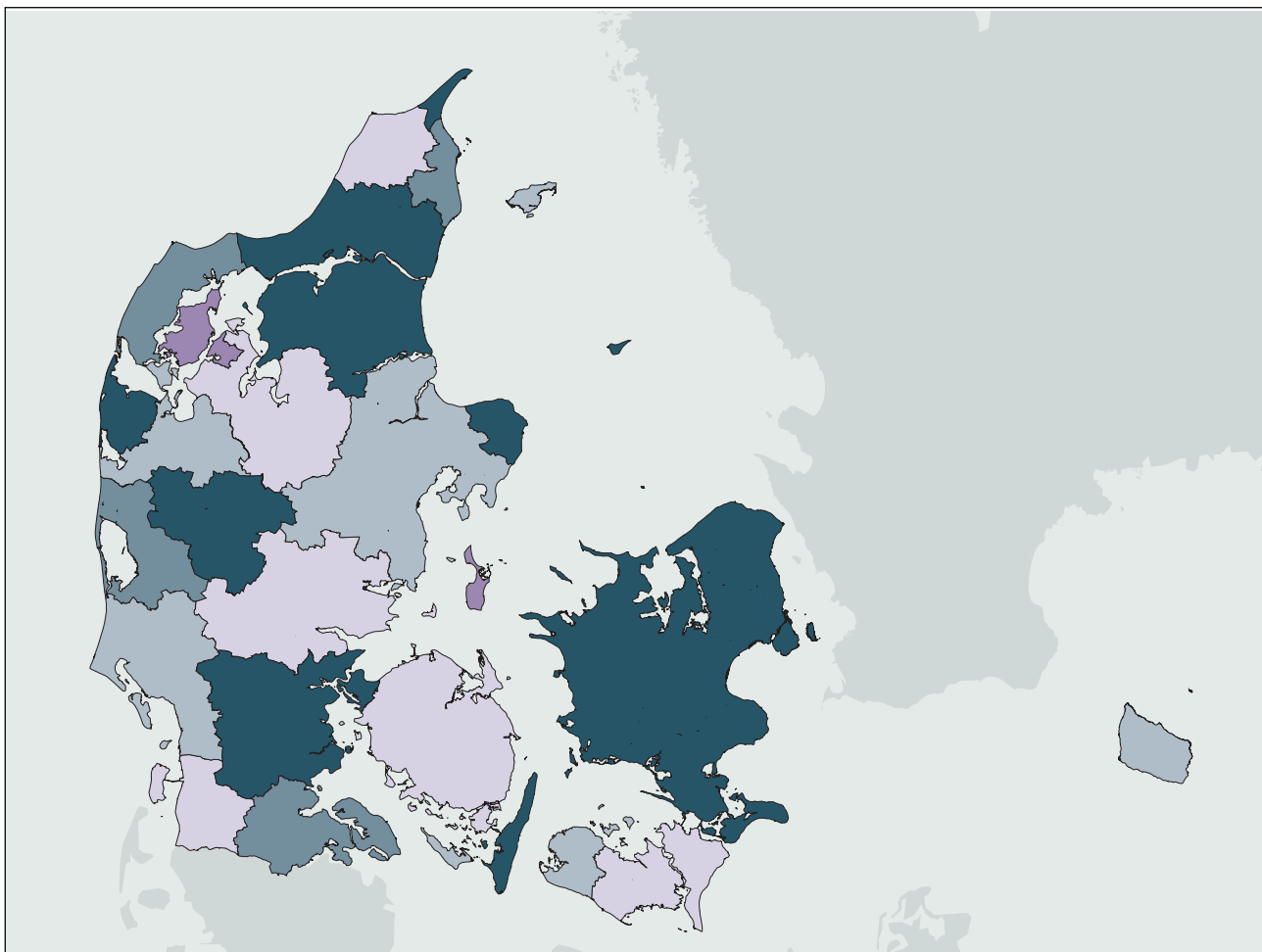
De små byregioner i det nordvestlige Jylland har udbygget deres specialer i industrien, koncentreret om træ-, møbel- og metalindustriene. Erhvervsudviklingen på de sydlige øer Bornholm, Falster, Lolland, Langeland og Ærø har generelt været svagere.

To storbyregioner i Danmark

De sidste ti års ændringer i den geografiske fordeling af befolkning og beskæftigelse viser et Danmarkskort, der er centreret om to større byregioner på Sjælland og i Østjylland. Landets to største byer København og Århus er kernerne i de to områder. Den stigende betydning af videnerhvervene giver disse to byer en vækstimpuls, der er kraftigere end andre steder i landet.

Flytningerne på Sjælland fører til voksende pendling. Mange af dem, der er flyttet fra Storkøbenhavn til Vest- og Sydsjælland, har fortsat arbejde i storbyen. Pendlingen på Sjælland er derfor stigende. Men også i Østjylland vokser pendlingen kraftigt, og det til trods for at befolkningstilvæksten er mere geografisk koncentreret i den del af landet. En forklaring på den stigende pendling er tendensen til flytning væk fra storbyerne især som følge af de høje huspriser, men også andre faktorer spiller ind. Det gælder bl.a. den generelt øgede mobilitet, som gør det let at bo forholdsvis langt fra arbejdspladsen. Samtidig bevirker den stigende specialisering af arbejdsmarkedet, at mange kun kan finde et passende job nogle få bestemte steder i landet.

Mens pendlingen over kommunegrænserne stiger, falder antallet af personer, der bor og arbejder i samme kommune, lidt mere end den samlede beskæftigelse. Også den traditionelt dominerende pendling – den mellem by og omegn – er stagneret. Til gengæld er pendlingen mellem byerne og de fjernere landkommuner og også pendlingen mellem byerne vokset betydeligt – 10-11 pct. bare i årene 2000-2004.

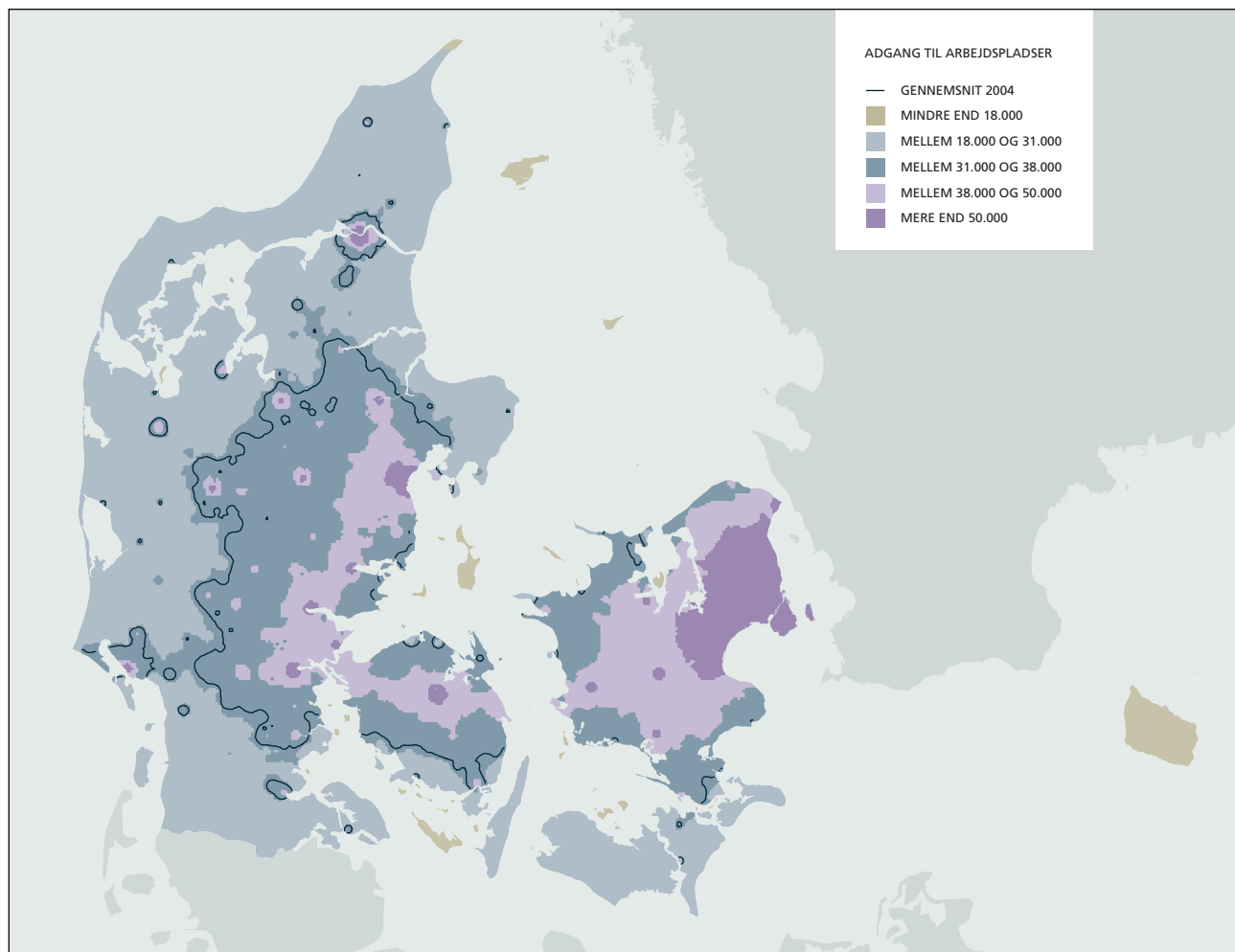

Nye geografiske arbejdsmarkeder

Den stigende pendling bevirker, at de tidligere lokale geografiske arbejdsmarkeder med årene bliver mere åbne og i stigende grad vokser sammen. Der var i år 2004 i alt 27 pendlingsregioner, hvor der i 2000 var 34 og i 1992 var 45. Pendlingsregionerne er opgjort med samme metode som i landsplanredegørelsen fra 2003. De er vist på figur 1.7.

Resultatet er, at det geografiske arbejdsmarked til København i dag omfatter så godt som hele Sjælland. En arbejdsmarkedspolitik eller en fysisk planlægning for byregionens vækst og udvikling må derfor forholde sig til dette faktum. I Østjylland kunne der endnu i 2004 konstateres en selvstændig udvikling af tre store arbejdsmarkeder omkring Århus-Randers, Horsens-Vejle og Kolding. Men også her er de tre geografiske arbejdsmarkeder ved at blive sammenflettet til en fælles helhed omkring et bybånd fra Randers til Kolding. Her er en arbejdsdeling mellem service- og videnerhvervene omkring Århus og logistikerhvervene i Trekantområdet. Udviklingen i pendlingsmønstrene viser imidlertid, at dette bybånd ikke strækker sig videre på Fyn end til Middelfart. Udviklingen på Fyn synes at foregå, uden at der er tale om integration med udviklingen i Østjylland.

Figur 1.7.: Kort over pendlingsregioner 2004.

Figur 1.8.: Kort over arbejdspladspotentialet 2004.

Kilde: Hans Thor Andersen, Sten Engelstoft og Lasse Møller-Jensen, 2005.

Adgangen til beskæftigelse er en vigtig forudsætning for vækst og udvikling. Jo flere arbejdspladser, der ligger forholdsvis tæt på en by eller et område, jo bedre ser det ud for byens eller områdets udvikling. Figur 1.8. viser, at antallet af nært beliggende arbejdspladser er højest i et strøg fra Østjylland via Odense til København. Navnlig på Sjælland og i Østjylland er tilgængeligheden til arbejdspladserne høj mange steder, hvad der giver mulighed for omfattende integration mellem byområderne, f.eks. i form af pendling eller virksomhedsrelationer.

